

VODها رقیب صداوسیما یا ماهواره؟

طبق نظرسنجی مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا)، متوسط میزان تماشای ماهواره بعد از عضویت در فیلیمو در میان کاربران این سامانه کاهش داشته است. بر اساس این افکارسنجی در یادداشت حاضر به این مسئله پرداخته شده که VODهای ایرانی چگونه می‌توانند در کاهش تماشای ماهواره مفید باشند و سیاست‌گذاری و نظارت بر VODها بهتر است بر عهده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی باشد یا صداوسیما جمهوری اسلامی ایران؟

چندی پیش مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا) برای سنجش میزان تاثیر تماشای سامانه‌های ویدئویی به درخواست (۱)[VOD] قانونی موجود در داخل کشور بر میزان تماشای ماهواره، در مرداد ۱۴۰۰ نظرسنجی تلفنی مهمی انجام داد. این نظرسنجی در بین کاربران فیلیمو به عنوان پربیننده‌ترین سامانه VOD کشور انجام شده و ۸۰۳ نفر از مشترکان فیلیمو در آن مشارکت داشته‌اند.

در این نظرسنجی ۵۵.۳ درصد کاربران فیلیمو اعلام کرده‌اند که اصلاً ماهواره تماشا نمی‌کنند و در مقابل ۴۴.۶ درصد اعلام کرده‌اند که از ماهواره استفاده می‌کنند. از مجموع افرادی که در حال حاضر اصلاً ماهواره تماشا نمی‌کنند، ۱۴.۴ درصد (۸.۰ درصد کل پاسخگویان) گفته‌اند قبل از عضویت در فیلیمو ماهواره تماشا می‌کرده‌اند و دیگر زمان خود را به تماشای ماهواره اختصاص نمی‌دهند. طبق نتایج، افراد گروه سنی بالای ۴۵ سال (۵۶.۲ درصد) بیش از سایر افراد ماهواره تماشا می‌کنند.

در ادامه این نظرسنجی از اعضای نمونه پرسیده شده است «میزان استفاده شما از ماهواره قبل از عضویت‌تان در فیلیمو به چه اندازه بوده است؟ در حال حاضر به طور متوسط چند ساعت در هفته از ماهواره استفاده می‌کنید؟» در مجموع پاسخ‌ها نشان می‌دهد متوسط میزان تماشای ماهواره بعد از عضویت در فیلیمو کاهش داشته است. میانگین مصرف ماهواره بین اعضای فیلیمو قبل از عضویت در این پلتفرم به طور متوسط در هفته حدود ۸ ساعت بوده است که این میزان بعد از عضویت در فیلیمو به ۴.۶ ساعت در هفته رسیده است. شایان ذکر است میانگین مدت زمان تماشای ماهواره بین اعضای که همچنان از ماهواره استفاده می‌کنند، قبل از عضویت در فیلیمو ۱۶ ساعت در هفته بوده است و بعد از عضویت به ۹ ساعت در هفته کاهش یافته است.

در نظرسنجی ایسپا از اعضای فیلیمو که ماهواره تماشا می‌کنند پرسیده شده است: «شما در شبکه‌های ماهواره‌ای معمولاً چه محتواهایی دنبال می‌کنید؟» طبق یافته‌های حاصل از پاسخ افرادی که ماهواره تماشا می‌کنند، پرتکرارترین محتواهایی که در ماهواره دنبال می‌شود به ترتیب شامل اخبار (۴۳.۹ درصد)، فیلم سینمایی (۳۸ درصد) و سریال (۳۵.۲ درصد) است. در ادامه از افرادی که گفته‌اند معمولاً در ماهواره فیلم یا سریال دنبال می‌کنند نوع فیلم یا سریال‌ها پرسیده شده است، که ۲۷.۸ درصد فیلم‌های خارجی غیرترکی، ۱۷.۹ درصد فیلم‌های ترکی و ۱۵.۲ فیلم‌های ایرانی می‌بینند.

گزارش افکارسنجی ایسپا حاکی از آن است که گروه سنی ۲۵ سال و کمتر از آن، در هفته حدود ۱۹ ساعت ماهواره می‌دیدند که بعد از عضویت در فیلیمو این آمار به ۱۲ ساعت کاهش یافته است. افراد فاقد تحصیلات دانشگاهی بیشتر از سایر گروه‌ها ماهواره می‌دیدند؛ یعنی حدود ۲۳ ساعت در هفته و حالا بعد از عضویت در فیلیمو، مدت

زمان تماشای ماهواره به ۱۳ ساعت رسیده است.

افرادی که معمولاً در ماهواره سریال یا فیلم سینمایی می‌بینند بیشترین میزان تماشای ماهواره را قبل از عضویت در فیلمو داشته‌اند. طبق اظهارات خود افراد در متوسط زمان تماشای ماهواره، می‌توان گفت افرادی که مخاطبین سریال و فیلم‌های ماهواره بوده‌اند، بعد از عضویت در فیلمو بیش از سایر افراد مدت زمان تماشای ماهواره‌شان کاهش یافته است. همچنین کمترین کاهش مدت زمان تماشای ماهواره بین افرادی بوده است که گفته‌اند معمولاً در ماهواره مستند، برنامه‌های ورزشی و اخبار را دنبال می‌کنند.

در سوالی دیگر از مخاطبان این نظرسنجی پرسیده شده است: «به نظر شما پلتفرم فیلمو چه تأثیری بر میزان استفاده مردم از شبکه‌های ماهواره‌ای داشته است؟» ۶۱.۱ درصد کاربران فیلمو معتقدند استفاده از فیلمو موجب کاهش تماشای ماهواره می‌شود. ۲۴.۵ درصد معتقدند تغییری در این زمینه ایجاد نکرده و در مقابل ۳.۶ درصد گفته‌اند پلتفرم فیلمو موجب افزایش استفاده مردم از شبکه‌های ماهواره‌ای شده است. در مجموع ارزیابی مردم از تأثیر کلی فیلمو در مصرف ماهواره نزدیک به چیزی است که در واقعیت کاربران ماهواره به آن اشاره کرده‌اند و ۶۰ درصد آنها اظهار کرده‌اند که میزان تماشای ماهواره آنها کاهش پیدا کرده است.

۵۹.۲ درصد از مخاطبان فیلمو در پاسخ به این سوال که چرا در مقایسه با قبل کمتر ماهواره تماشا می‌کنند، گفته‌اند که جاذبه و مزایای فیلمو تأثیر زیادی در این تصمیم داشته است. ۱۴.۹ درصد هم علت این کاهش را در دافعه‌ای می‌دانند که برنامه‌های ماهواره دارد.

آموخته‌های نظرسنجی ایسپا

نتایج نظرسنجی ایسپا که فقط در میان کاربران پلتفرم فیلمو انجام شده به احتمال زیاد می‌تواند قابل تعمیم به کاربران سایر پلتفرم‌های VOD نیز باشد و به جرات بتوان گفت سایر VODهای کشور نظیر آیو، فیلم‌نت، نماوا، لنز، فیلم‌گردی، تیوا و ... نیز کارکردی مشابه در کاهش تمایل مردم ایران به تماشای ماهواره ایفا کرده باشند. این کارکرد با توجه به سیاست‌های رسمی و حاکمیتی فرهنگی که سال‌هاست در اسناد مختلف سیاستی و قانونی بیان شده بسیار حائز اهمیت است.

سال‌هاست در خصوص تهاجم فرهنگی و اثرات مخرب گسترش استفاده از ماهواره بر فرهنگ جامعه ایران هشدار داده می‌شود و عملاً اقدام موثر و مفیدی برای جلوگیری از این روند توسط نهادهای فرهنگی کشور رخ نداده است؛ قطعاً برنامه‌های پخش شده از طریق سامانه‌های ویدئویی به درخواست (VOD) از موثرترین روش‌ها برای تولید برنامه‌های جذاب برای مخاطبان ایرانی است تا از تماشای ماهواره بی‌نیاز شوند و نظرسنجی دقیق و علمی ایسپا نیز مؤید این امر است. اما متأسفانه در ماه‌های اخیر با واگذاری نظارت و مجوزدهی سامانه‌های VOD به سازمان تنظیم مقررات صوت و تصویر فراگیر (ساترا) که زیرمجموعه سازمان صداوسیما است، این سازمان با این تلقی نادرست که سامانه‌های VOD رقیب صداوسیما هستند روز به روز از طریق سازمان ساترا در صدد محدود کردن و تضعیف این سامانه‌ها است که نتیجه ناگزیر آن افزایش استفاده مردم از ماهواره و شبکه‌های خارجی خواهد بود.

تا چندی پیش مسئولیت نظارت و مجوزدهی به این سامانه‌ها بر عهده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بود اما به تازگی با تاسیس ساترا و از طریق مصوبه شورای عالی فضای مجازی این مسئولیت از وزارت فرهنگ و ارشاد سلب شده و به ساترا (زیرمجموعه سازمان صداوسیما) سپرده شد و از آن موقع تاکنون سازمان ساترا در راستای حفظ انحصار و منافع سازمان صدا و سیما محدودیت‌های بسیاری برای سامانه‌های VOD وضع کرده است که عملاً

باعث کاهش کیفیت و کارایی آن‌ها و در نهایت نارضایتی مخاطبان و بازگشت مردم به سمت تماشای ماهواره خواهد شد.

عملکرد سازمان ساترا در راستای حفظ منافع صداوسیما باعث شده در ماه‌های اخیر مدیران سامانه‌های VOD درخواست کنند، نظارت و مقررات‌گذاری این حوزه مجدداً به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بازگردانده شود. همچنین محمدمهدی اسماعیلی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز چندی پیش اظهاراتی مبنی بر لزوم بازگشت اختیارات نظارت و مجوزدهی سامانه‌های VOD به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بیان کرد.

نظرسنجی دقیق و علمی ایسپا نیز نشان می‌دهد مسیر تحقق یکی از پرتکرارترین و عینی‌ترین اهداف فرهنگی رسمی یعنی کاستن از میزان تماشای ماهواره و جلوگیری از تهاجم فرهنگی ناشی از آن؛ با گسترش سامانه‌های VOD در داخل ایران ممکن است. برای تحقق این هدف هم که شده بهتر است با برگرداندن مسئولیت نظارت و مجوزدهی سامانه‌های VOD از سازمان ساترا و صداوسیما؛ به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مانع اقدامات محدودکننده و انحصارگرایانه صداوسیما در قبال VODها شد.

Video on demand [۱]